

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

UČEBNÉ OSNOVY GYMNÁZIA, SOŠ A SOU

ETICKÁ VÝCHOVA

povinný učebný predmet

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky 24. 2. 1997 pod číslom 1252/96-15
s platnosťou od 1. 9. 1997

ETICKÁ VÝCHOVA

CIELE

Cieľom predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa neuspokojuje s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi.

Etická výchova súvisí aj s vyučovaním ďalších učebných predmetov. Na rozdiel od nich sa sústreďuje na etický aspekt učiva. Napríklad využíva úryvky z literárnych diel, ale so zameraním na senzibilizáciu pre etické problémy a vyzdvihnutím pozitívnych vzorov správania. To isté možno povedať o náuke o spoločnosti, ktorá obsahuje učivo religionistiky. Etická výchova v učive náboženská etika sa zameriava na etický aspekt náboženstva s cieľom pochopiť správanie a postoje veriacich a vychovávať žiakov s odlišnými postojmi k náboženstvu k vzájomnej tolerancii. Tak ako náuka o spoločnosti alebo občianska náuka, aj etická výchova rozvíja mladého človeka v kontexte štruktúrovania cieľavedomej prípravy na rodinný, občiansky, profesiový a kultúrny život poskytovaním uceleného psychologicky zdôvodneného programu.

Účinná etická výchova vyžaduje systematické a dlhodobé pôsobenie a primeranú časovú dotáciu. Z tohto hľadiska 1 hodina etickej výchovy týždenne predstavuje kompromis medzi potrebou a možnosťami. Na druhej strane postoje a správanie žiaka ovplyvňujú aj ostatné učebné predmety. Hodiny estetickej výchovy, náuky o spoločnosti, dejepisu, literatúry a ďalších učebných predmetov dávajú veľa príležitosti na rozhovor o etických problémoch, na prezentáciu pozitívnych vzorov správania a pod. Výchovu žiakov ovplyvňuje každý učiteľ, preto je žiadúce, aby sa všetci učitelia oboznámili s cieľmi a metódami etickej výchovy.

Učebné osnovy sú spoločné pre gymnáziá, SOŠ a SOU, avšak formy práce, používané metódy by mali byť diferencované podľa druhu a typu škôl. Najmä v gymnáziách sa vyžaduje vyššia úroveň vysvetlenia a filozofické zovšeobecnenie učiva. Preto je potrebné, aby učiteľ etickej výchovy na gymnáziách mal dobré teoretické poznatky z pedagogiky, filozofickej antropológie, etiky, psychológie a iných vedných odborov, aby učivo vedel primerane vysvetliť a zdôvodniť.

Prehľad tematických celkov

1. Základné predpoklady eticky pozitívneho správania (komunikácia, pozitívne hodnotenie seba a druhých, empatia, asertivita, prosociálne správanie a spolupráca).
2. Aplikácia etických princípov na konkrétne problémy (vzťahy v rodine, sexuálne správanie, rodinné hodnoty a normy, zdroje etického poznania, život, fyzické a psychické zdravie ako etické hodnoty, etika v ekológii, ekonomické hodnoty, etika a práca v povolani).

1. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Ciele

Žiak vie na primeranej úrovni pomenovať a vysvetliť základné etické postoje a spôsobilosti.

Žiak ďalej rozvíja a zdokonaľuje základné etické postoje a spôsobilosti, osvojené na základnej škole, ako sú sebaovládanie, pozitívne hodnotenie seba a druhých, komunikačné zručnosti, tvorivé riešenie medziľudských vzťahov atď.

Obsah

1. Komunikácia. Nadviazanie, udržovanie a ukončenie rozhovoru. Vyjadrenie pozitívnych a negatívnych citov. Empatia a asertivita v komunikácii.
2. Poznanie a pozitívne hodnotenie seba a druhých.
Poznanie svojich silných a slabých stránok. Sebaovládanie a seba výchova.
3. Iniciatíva. Riešenie problémov. Tvorivé riešenie medziľudských vzťahov.
4. Prosociálne hodnoty a vzory.
Televízia; výchova kritického diváka.
Etické hodnoty súťaživosti a spolupráce. Pravidlá „fair play“.
Prosociálne správanie ako vedomé vytváranie dobrých vzťahov.
5. Dobré vzťahy v rodine. Zdravá a nesprávna kritickosť.
Pochopenie rodičov, starých rodičov a súrodencov.
Práva a povinnosti členov rodiny.
6. Pohľad etiky na priateľstvo, lásku, manželstvo a sexualitu.
Počatie a prenatálny život.
Zdržanlivosť a vernosť ako optimálna prevencia pohlavne prenosných chorôb a AIDS odporúčaná Svetovou zdravotníckou organizáciou.
Prírodné a umelé metódy regulácie počatí, ich účinnosť a zdravotná nezávadnosť.
Dôsledky predčasného sexuálneho života.

2. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Ciele

Žiak vie na primeranej úrovni vysvetliť základné etické pojmy, súvislosť medzi hodnotami a normami.

Žiak vie vysvetliť princípy náboženskej etiky, vie pochopiť a tolerovať správanie a názory veriacich spoluobčanov a spolužiakov.

Žiak vie vysvetliť dôležité hodnoty a etické normy, súvisiace so životom a zdravím, rodinným životom, rodičovstvom a sexualitou, ekonomickým životom a prácou v povolání. Rozvíja sa morálny úsudok a zmysel pre zodpovednosť.

Žiak pomocou zážitkových metód, nácviku a prepojením osvojeného správania s každodenným životom osvojí si základné postoje a spôsobilosti, súvisiace s uvedenými hodnotami a normami.

Obsah

1. Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad.
Súvislosť medzi hodnotami a mravnými normami, medzi právnymi a mravnými normami.
Svedomie, rozvíjanie morálneho úsudku.
2. Pochopenie a akceptovanie ľudí, ktorý majú iný svetonázor.
Náboženská etika.
3. Život, fyzické a psychické zdravie ako etická hodnota.
Závislosti (drogy, alkohol).
4. Prehĺbenie učiva tematických celkov 5 a 6 z 1. ročníka (rodinné vzťahy, láska, manželstvo, sexualita).
5. Česť, pravda, poznanie a kultúra ako etická hodnota.
Mravné aspekty národného uvedomenia a demokratického občianstva.
6. Etika práce, etika a ekonomika.
Zamestnanie a povolanie, práca a odpočinok. Profesionálna etika. Zmysluplné využitie voľného času.

PROCES

- Etická výchova vychováva k mravnej zrelosti pomocou, ktoré
- napomáhajú prežitie a pochopenie hodnôt najmä vnímaním situácií, prírody, seba a druhých (senzibilizácia),
 - uľahčuje porozumenie a interiorizáciu súvisiacich hodnôt a noriem (hodnotová reflexia),
 - umožňujú nácvik odpovedajúceho správania (nácvik v podmienkach triedy),
 - vedú k uplatneniu skúseností, osvojených v škole, v každodennom živote.
- Tieto body predstavujú postupnosť metodických krokov etickej výchovy. Nevyhnutnými podmienkami účinnosti etickej výchovy sú
- kvalifikované používanie aktívnych zážitkových metód,
 - štýl výchovy charakterizovaný najmä znakmi, ako sú bezpodmienečné prijatie každého žiaka, pozitívne očakávania (atribúcia), indukčná disciplína; zdôrazňovanie prosociálnych hodnôt, ako sú spolupráca a pomoc.

Metodické materiály pre etickú výchovu obsahujú ku každému tematickému celku bohatú ponuku aktivít. Z nich si učiteľ vyberie tie, ktoré považuje za vhodné a potrebné vzhľadom na svoje osobné dispozície, vek žiakov a iné okolnosti.

Etická výchova má svoje vlastné ciele, obsah a metódy, definované v týchto osnovách a v metodických materiáloch. Nie je prístupné, aby učiteľ na hodinách etickej výchovy robil napríklad skupinovú terapiu alebo jogové cvičenia, používal techniky, ktoré sú zamerané na iné, napr. terapeutické ciele a vyžadujú odbornosť a špeciálnu prípravu (autogénny tréning, joga). Ešte menej prístupné používať techniky, ktoré nie sú vedecky dostatočne overené, ani všeobecne akceptované (prvky orientálnych náboženstiev, psychotroniky, Silvova metóda atď.).

Podľa Ústavy SR a medzinárodných konvencií rodičia majú právo na výchovu detí v súlade so svojimi názormi a svedomím. Preto škola, resp. učitelia etickej výchovy sú povinní informovať rodičov o cieľoch, obsahu a metódach etickej výchovy. Týka sa to najmä otázok sexuálnej výchovy.

Inováciu učebných osnov koordinoval: Ladislav Lencz

